

V Á L A S Z

Esztendőök óta fordításból élek. Nem magam választottam ezt a foglalkozást, megvolt nekem a kenyerem, de amikor a könyvkiadás megindult nálunk, nem hagytak meg engem az én könyvtári magányomban, fordítót csináltak belőlem. Tudtam én, hogy nem könnyű mesterség a fordítás, valami nagy tisztesség se jár vele, de mit tehettem volna, ha egyszer így rendelkeztek velem. Hát azóta fordítok. Politikai brosrúráktól kezdve regényekig és színdarabokig fordítottam én mindent, még tankönyvet is. Sajnos, nem mindig olyasmit, ami nekem is tetszett, amihez különös kedvvel, mondjuk irodalmi műélvezettel foghattam volna hozzá. Főnökeim kiosztották rám a munkát, megszábták a határidőt ameddig el kellett készülnöm vele — a legtöbbször valószínűtlenül rövid időt hagytak, — s én végeztem a dolgomat, néha kedvvel, néha kedvetlenül. Sohse voltam olyan helyzetben, hogy a műkedvelő áhitatával, alkalmazkodó hajlamával, kielégülési vágyával faraghattam volna a szót, esztergályozhattam volna a mondatot, elcsámcsoghattam volna egy-egy jóízű megoldáson. De hiszen nem is vagyok műkedvelő. Viszont nem lehetek olyan igényeim, mint a neves fordítóknak, akik szabadon választanak, szabadon fordítanak és nevük aranyfedezetével adnak hitelt a fordításnak. Az én munkáim túlnyomó része névtelenül jelent meg, könyvkiadóvállalatunk nem tartotta fontosnak, hogy feltüntesse a nevemet. Így aztán ebben a hajszolt, szakmányban folytatott munkában, melyet mint fordító a magyar betű ismeretlen katonájaként végeztem, bizonyosan kikerült sikerült és kevésbé sikerült fordítás is a kezem alól. Ha az ember ilyen munkát végez és ilyen, szinte lemérhetetlen mennyiségben, akkor nem is igen lehet áttekintése afelett, amit csinált.

Eddig azt hittem, nincsen velem semmi különösebb baj, az illetékesek se meg nem dicsértek, se meg nem szidtak. Nyugodt voltam. Egyet tartottam mindig szemelőtt: jól olvasható magyar szöveget adni, az eredetiből magyarra átmenteni az értelmet, a gondolatot, a szépséget, a stílust, a retorikát, már amilyen munkát rámbíztak. Közben iszonyodva láttam, hogyan törik kerékbe a magyar nyelvet a különböző fordításokban és hogyan válik másrésről a gramatika tanáros és merev felfogásának kaptafáján színtelenné és sterillé, a fordítás verbális hűsége ellenére is holt betűtengerré egy-egy átültetett szöveg.

Hogy azonban nem ez az igazi baj mégse, azt a saját bőrömön kellett tapasztalnom. Pár héttel ezelőtt, amikor baráti körben szóvá tettem a magyartalan és élettelen fordításokat, valaki megemlítette, hogy a HÍD májusi számában éppen az én egyik négy év előtt megjelent fordításommal foglalkoznak. Előkerült a kinyomtatott iv ch. f. cikkével. Bírálóból vádlott lettem. Támadás helyett védekeznem kellett volna, de nem volt erőm hozzá. Mit is mondhattam volna? Azt, hogy ezzel a szorgalommal ez a ch. f. Gyergyai Proust-fordítását is elővehette volna? Abban is talált volna hibát is, elírást is, önkényes szabadosságot is, mint ahogyan Kosztolányit egyszer bizonyos Varságh János nevű költő azzal vádolta, hogy hamis fordításokat ad. Állításait bizonyította is. Nem szóltam semmit, megadtam magamat. Mert egyszerűen magam se tudtam volna megmondani, hogyan jöttek létre ezek a hibák és elírások. Be kellett ismernem, hogy ch. f.-nek igaza van. A baráti kör, mely tanúja volt vereségemnek megértést tanúsított. Ezt meg kell mondanom, mert vannak dolgok, amiket nem mondhatok el. Valaki ugyan megjegyezte, hogy »csőbehúztak«, de ez inkább pajtáskodó tréfa volt, mint káröröm.

Most se védekezni akarok, viszont meg kellett kísérelnem legalább magam előtt magyarázatot adni ezeknek a tévedéseknek, melyekért ez a ch. f. deresre húzott. Hogy köztisztasági vállalkozását pont rajtam kezdte el, az az ő dolga. Hogy négy év után pont most jutott eszébe ez az összehasonlítás, azt se lehet rossznéven venni tőle. Mint ahogyan a HÍD szerkesztőségétől se vehetem zokon, amiért elhallgatta ezt a cikket ahelyett, hogy előzetesen megmutatta volna, hogy egyidejűleg reflexiókat fűztem volna hozzá, amint ezt folyóiratok munkatársaikkal általában megteszik.

Mivel vigasztalódom? Azzal talán, hogy nálunk Móricz Zsigmond írásait is lektorálják és kijavítják bennük a »hibákat«? Igaz, hogy ettől Móricz Zsigmond nem lesz kisebb és a lektor nem lesz nagyobb. Mégis viszonyainkat kell mentségül felhoznom, mert ezekből a viszonyokból ered az én hajszolt fordítási munkám s az, hogy nekem is, másoknak is gyakran kell olyasmit csinálnunk, amiben nem tudunk tökéleteset adni. Dehát az ember keresi a kenyerét és igyekszik mégis kiküszöbölni munkájából a hibákat. Én is ezt teszem.

Herceg János